

Motion till riksdagen

1987/88:Jo16

av Göran Ericsson m. fl. (m)

med anledning av prop. 1987/88:85
om miljöpolitiken inför 1990-talet

Inledning

Miljöfrågorna har under relativt lång tid varit aktuella i främst storstadsområdena. Den alltmer förfinade forskningen och tekniken har under senare år kunnat lämna viktiga upplysningar om tilltagande miljöförsämringar på olika områden i praktiskt taget hela landet.

Miljöfrågan har därmed växlats från att ha varit lokal/regional till en rikspolitisk av omfattande karaktär. För Stockholms stads invånare är miljöstörningar i form av buller, avgaser, rökgaser från oljeförbränning och nedsmutsade vatten väl kända frågor. Genom en långsiktig satsning har dock mycket gjorts inom detta område, och ansträngningarna måste fortsätta och intensifieras.

Ansvaret för en god stadsmiljö

De naturliga förutsättningarna i Stockholm för att skapa och vidmakthålla en god miljö är osedvanligt stora. Vi har många fria vatten, parker och grönområden. Vinden kan spela fritt och hjälper oss att få en värdefull luftväxling – och därmed luftrening. Vattnet strömmar också fritt och har en re-nande effekt.

Vår svenska kultur har stora inslag av naturlyrik och naturromantik. För stockholmaren är staden miljön. Här finns mångfalden av kultur och bebyggelse från skilda tider. Här finns en trygghet och en glädje i att många hundra års svensk historia är samlad. Moderat miljöpolitik för storstaden måste ta hänsyn till kulturmiljön och utformas med den respekt och ödmjukhet inför historiska värden som är en grundsten i vår ideologi. Den måste också utgå från vår grundläggande värdering att varje människa har ansvar både för sig själv och för det gemensamma och att vi alla har ansvar för den miljö som vi lämnar vidare till kommande generationer.

I en tid av snabb utveckling såväl teknologiskt och industriellt som utbildningsmässigt är det viktigt att värna om det som måste vara beständigt. Att förvalta ett kultur- och miljöarv för kommande generationer är en lika central fråga för stockholmarna som för landet i övrigt.

En god miljö innebär inte bara rent vatten, ren luft, frihet från buller, en frisk jord och en frisk växtlighet utan också trivsamt bebyggelse, stadsbilder som bjuder harmoni för ögat, luft och ljus och grönska kring våra bostäder. En stad som inte är nedskräpad och nedklottrad, som är fri från vandalisering. En stad där vi visar varandra hänsyn och omtanke inte bara genom att vara vänliga utan också genom att var och en vårdar sig om sin stad och dess miljö.

Vandalisering och en tilltagande ordningsbrottslighet, inte minst kvälls- och nattetid, gör emellertid att staden inte känns trygg, särskilt för svaga grupper, som gamla, handikappade, kvinnor och barn. Dessa förhållanden ställer krav på oss alla. Vi måste ta hänsyn till varandra och till den miljö vi har gemensamt.

Den gamla stadsmiljön med sin omistliga kulturbebyggelse måste vårdas och bevaras. Här bär staten i samverkan med staden ett stort kulturellt ansvar inför kommande generationer. Gamla hus skall upprustas och bevaras, inte rivas. Parkerna skall vårdas och bevaras, inte bebyggas. Staden och dess invånare behöver "gröna lungor" som ett viktigt inslag i den vackra stadsmiljö som Stockholm erbjuder.

Storstaden – en känslig miljö

En storstad är särskilt känslig. Föroreningar får sällan en omedelbar effekt. De verkar under lång tid innan vi blir uppmärksammade på de negativa resultaten. Det medvetna miljövårdsarbetet är ganska ungt. Den känslighet som naturen i Stockholm har i dag inför föroreningar beror till stor del på föroreningar från 50- och 60-talen. Föroreningar i Stockholm medför större risker än om de drabbar en relativt sett mycket renare miljö. Naturens egen reningskraft blir mindre effektiv när utsläppen är stora och sammansatta. Därför är Stockholms miljö i många avseenden mera känslig än andra områden, och därför är vårt ansvar för att värna om Stockholms miljö så stort.

En storstad, även med Stockholms öppna karaktär, kan aldrig bli helt fri från miljöstörningar. Men de kan reduceras kraftigt. Erfarenheter visar det.

Vi verkar nu för regelbunden mätning av radioaktivt nedfall och information om dess effekter och om och när faror kan vara förenade med sådant nedfall. Vi har fört och för en resultatriktad miljöpolitik. Men, vi kan utveckla den ytterligare. Här följer ett antal grundläggande riktlinjer för det arbetet.

1. Den moderata miljöpolitiken utgår från vår moderata ideologiska grundsyn. I det moderata partiprogrammet står följande:

"Det politiska arbetets uppgift är att forma samhället så att den enskilda människan kan leva i frihet och trygghet."

"Friheten för den enskilde måste förenas med ansvarstagande och samverkan. Den enskilde måste leva upp till de villkor som samlevnaden föreskriver och ta ansvar för sina handlingar."

Hänsyn till och ansvar för miljön är långt mera utvecklad i länder som har ett stabilt inslag av marknadsekonomi.

I en marknadsekonomi av moderat modell är staten stark i sin funktion som garant för människornas säkerhet och trygghet. En fri och öppen konkurrens leder till att resurser används effektivt. Individens konsumtionsval bestämmer produktionen inom de ramar som staten bestämmer. Marknadsekonomi är ett system där människor får ha och ta ansvar. I det moderata samhället lönar det sig att vårda sig om det som man äger själv och om det gemensamma. Där finns en lyhördhet för opinioner och önskemål som skapar dynamik i teknisk och annan utveckling, vilket i sin tur gör det möjligt att förena ekonomisk tillväxt med högt ställda miljökrav. Marknadsekonomi ger utrymme för att med ekonomiska styrmedel främja insatser som leder till en god miljö.

Den stora skillnaden mellan den socialistiska planekonomin och marknadsekonomi är skillnaden i människosyn. Planekonomin utgår från att en liten elit kan avgöra vad som är eller blir bäst för alla. Den lägger "locket på" för engagemang, initiativ och kunskapsutveckling hos enskilda människor.

Vi utgår från tron på och erfarenhet av enskilda människors vilja och förmåga att skapa någonting bättre och klokare för alla genom att ta till vara och utveckla enskilda initiativ till nytta för bl. a. miljön.

Den moderata modellen är förutsättningen för en progressiv miljöpolitik där alla tar ansvar.

2. Vår politik och förslag till insatser skall grundas på kunskaper, inte på subjektiva värderingar eller rädsla. I synnerhet miljöpartier, men också de socialistiska partierna, söker skapa opinioner för sina förslag genom att först skrämman människor med ovederhäftiga påståenden om nära förestående katastrofer. Ett sådant handlingsätt är inte förenligt med att ta ansvar. Det är viktigt att visa respekt för oro. Det är ovärdigt och oanständigt för ett politiskt parti att profilera sig på oro. Vi moderater måste ständigt söka kunskap och ständigt arbeta med att sätta in kunskaper i sina sammanhang. Vi skall inte medverka till handlingsförlamande oro hos människor. Vi skall visa på hur berättigad oro kan omsättas i konstruktivt arbete för en bättre miljö.

Vi måste ha klart för oss att de kunskaper som forskning och teknisk utveckling ger oss nästan alltid är delar av en mycket stor helhet. Vi får sällan den hjälp som vi behöver av experterna att dra slutsatser av forskningsrön som är giltiga för enheten. En viktig uppgift är att ständigt fråga, ständigt ställa krav på förklaringar om samband mellan miljö- och hälsorisker å ena sidan och effekter för natur och människor av dessa risker å den andra.

Vi måste vara uppmärksamma på att mycket av den information som vi får om miljörisker och deras effekter är partsinlagor. Det kan också gälla verksamhetsansvariga och forskare.

För att få de kunskaper vi behöver är vi beroende av dels mångfald i forskningen, dels tvärvetenskaplig forskning om miljörisker. Mångfald och tvärvetenskapligt arbete är också krav som gäller den tekniska utvecklingen. För bedömningen av vilken teknik vi skall satsa på för att eliminera

miljöstörningar är det av väsentlig betydelse att få klarhet om verkliga och möjliga resultat av olika typer av insatser.

3. Vi måste arbeta utifrån en helhetssyn på Stockholms och stockholmarernas situation. Vi kommer ofta att stå inför svåra avvägningar mellan miljökrav, ekonomi och krav på att vi skall tillgodose verksamheter och funktioner som medborgarna behöver.

Olika mål kan stå i konflikt med varandra. Vi behöver en tillgänglig och smidig kollektivtrafik, men bussarna bullrar och smutsar ned. Vi behöver värme och elektricitet, men energiframställningen är dyr och miljöstörande. Vi vill ha arbetsplatser, rekreationsanläggningar och bostäder. De drar till sig motortrafik och producerar avfall.

Förslag till lösningar kräver en sammanvägning av positiva och negativa faktorer. Det bästa för ett av målen blir ibland fiende till helhetens bästa.

Kraven på oss som är politiskt verksamma i moderata samlingspartiet är att ha med helheten i vårt perspektiv när vi bedömer delarna.

4. Vårt arbete skall vara inriktat på att angripa miljöstörningar vid källan.

När nödvändig oljeeldning medför svaveldioxidutsläpp är det i första hand svavelhalten i oljan som skall angripas. Samtidigt kan, och bör, vi arbeta med att få fram alternativ till oljan och en bättre struktur för oljeeldning, t. ex. högrenad fjärrvärme som ersätter många små pannor.

Att rena utsläpp från miljöstörande ämnen är en metod som ofta måste tillgripas när kunskap eller förmåga inte är tillräckliga för att angripa problemen vid källan. Men vi bör vara klara över att detta är den näst bästa metoden, i längden ofta dyrare och mindre effektiv.

5. Styrmedel är nödvändiga inom miljöområdet. Det är viktigt att välja styrmedel som har en verklig och positiv effekt för miljön. Styrmedlen får inte förhindra en möjlig positiv utveckling.

Målsättningen för miljöeffekter skall redovisas vid användning av styrmedel. Styrmedel skall kunna följas upp och kontrolleras, annars är risken stor att respekten för kraven på att värna om miljön urholkas.

Styrmedlen skall kompletteras med information om deras innebörd och de mål som är grunden för dem. Detta är viktigt för att stödja engagemang och intresse för miljöaspekter som en viktig del i helhetsansvaret för olika verksamheter.

Förslag till styrmedel och krav på åtgärder har ibland bara en symbolisk innebörd. Både ekonomiska och administrativa styrmedel har i de allra flesta fall ekonomiska effekter på dem som påverkas av styrningen. Krav på åtgärder och begränsningar måste stå i rimlig proportion till de miljöeffekter som åtgärderna kan leda till.

Metoder för att utvärdera och bestämma olika miljöstörningar är utvecklade. Det är väsentligt att sådana metoder utvecklas. De är nödvändiga som underlag för beslut om miljömål och styrmedel.

Ett ytterligare medel för påverkan inom miljöområdet är sådan information som syftar till att påverka människor till att visa ökat ansvar för och ökad hänsyn till miljövärdena i sitt beteende. Detta är en viktig del av miljöskyddsarbetet.

Miljöproblemen i Stockholm domineras av luftföroreningar och buller. De allvarligaste luftföroreningarna är utsläpp av svaveldioxid och kväveoxider. Dessa anses i hög grad bidra till försurning och skogsskador.

1965 beräknades svaveldioxidutsläppen i Stockholm till ca 55 000 ton. 1975 hade de minskat till ca 20 000 ton och 1985 till ca 18 000 ton. Merparten, eller ca 94%, av svaveldioxidutsläppen kommer från energiproduktion, medan bilismen bidrar med drygt 4% och avfallsförbränning med knappt 2%. Den största enskilda källan är oljekraftvärmeverket i Värtan.

Som källa till kväveoxidutsläppen dominerar vägtrafiken. Energiproduktionen bidrog 1980 med ca 48%, eller 9 500 ton. 1985 hade energiproduktionens andelar sjunkit till ca 36% och totalt till 7 000 ton.

Vägtrafikens bidrag hade under samma tid ökat från 10 000 till 12 000 ton och dess andel av utsläppen från 51 till 63%.

Vägtrafiken medför också utsläpp av koloxider och är en helt dominerande källa till dessa utsläpp. Såväl vägtrafik som motorbränslehantering medför utsläpp av kolväten och dominerar i Stockholm också som källor till dessa utsläpp.

De stora miljöförbättringar på en rad områden som ägt rum i Stockholm under de senaste 20 åren har lett till att vägtrafiken alltmer kommer att framstå som den största miljöstörningen. Förbättringar i fordonens tekniska utrustning har inte helt kunnat motverka de negativa effekterna av trafikökningar under senare år.

Arbetet med de stora miljöstörningarna måste kompletteras med insatser mot andra mindre omfattande störningar, som dock har stor betydelse för hälsa och miljö i det längre perspektivet. Hit hör åtgärder för att reducera utsläpp av tungmetaller, åtgärder mot asbest, freon och dioxiner, för att ta några exempel. Buller, stoft, byggnadsmaterial och övrig produktkontroll är likaledes viktiga områden att påverka.

Bostadspolitiken och stadsmiljön

Bostadsbyggandet under efterkrigstiden har varit synnerligen omfattande. De hårt exploaterade Stockholmsförorterna, den praktiskt taget helt avfolkade citykärnan och det orimligt hårda trycket på bostadsmarknaden i Stockholm, är ett resultat av en socialdemokratisk bostadspolitik. Denna politik har som signum ett bostadsbyggande helt i enlighet med byråkraters och politikernas önskemål och tar inte någon hänsyn till människornas syn på bostadsbyggandet och miljön.

Den alltmer tilltagande bostadsbristen med åtföljande långa bostadsköer, där framför allt ungdomen saknar möjlighet till egen bostad inom rimlig tid, är ett resultat av en totalt sonderreglerad bostadsmarknad. I det framtida Stockholm måste människor kunna välja bostäder och arbete efter helt andra kriterier än de gör i dag. Bostadsmarknaden måste bli friare för att valfriheten skall öka. De ekonomiska villkoren för olika upplåtelseformer måste bli neutrala. Ökar människors fria val på bostadsmarknaden ökar också

möjligheterna att tillgodose regionens tillkommande bostadsbehov.

Olika upplåtelseformer passar olika bra vid olika tillfällen i en människas liv, och dagens stela system gör bostadsmarknaden trögriklig till konsumenternas, inte minst de ungas, nackdel. En rätt att uppskjuta skatten såväl när man byter bostadsrätt som villa skulle väsentligt öka rörligheten på marknaden.

Lagstiftning för en bättre storstadsmiljö

I en storstad av Stockholms storlek är naturvärden som luft, vatten och växtlighet ständigt utsatta för stora påfrestningar. Moderat miljöpolitik är därför inriktad på att värna om dessa miljövärden. Men i Stockholm finns också kulturskatter som byggnader och andra kulturföremål vilka löper risk att förstöras om inte kampen för en renare stad ständigt förs.

Avgörande för livskvaliteten i storstaden är därför en aktiv miljöpolitik, som syftar till att dels skapa förutsättningar för ny teknik att bryta nya vägar och som undanröjer miljöstörande verksamhet, dels inskräpa respekten för lagar som är tillkomna för att skydda miljön.

Den miljöpolitik som i dag förs av socialdemokraterna bygger i allt väsentligt på regleringar. I exempelvis miljöskyddslagen anges i detta syfte krav på förprovning av miljöpåverkande industriell verksamhet. Vid denna ges en koncession, dvs. ett gränsvärde bestäms för tillåtet utsläpp. Tillstånden lämnas som regel av koncessionsnämnden för miljöskydd eller i vissa fall av länsstyrelsen.

Trots att denna teknik lett till minskade utsläpp är det hittillsvarande koncessionssystemet otillräckligt i flera hänseenden. Dels gäller det frågan om sanktioner vid överträdelser, dels den otillräckliga stimulansen att nå längre i miljöskydd än vad koncessionen anger.

Sanktioner

För dagen gäller att miljöskyddsavgift drabbar den som överskrider föreskrifterna i koncessionen och om detta överskridande lett till ekonomiska fördelar för den som utövar den miljöfarliga verksamheten.

Som tidigare anförts i denna motion är trycket på den känsliga storstadsmiljön stort. Det gäller inte bara luften. Det gäller i lika hög grad mark som vatten. Vi är inne i en brytningstid, där stora och tunga angrepp måste inte bara reduceras utan helt avväjas om Stockholm i framtiden skall förbli en ren och miljövänlig stad för dess invånare och besökare.

För att främja efterlevnaden av miljöskyddslagen förordar vi att sanktionsavgifter utgår vid alla överträdelser av koncessionsvillkoren, oavsett om dessa medfört ekonomiska fördelar för företaget eller ej. Dessutom skall denna miljöskyddsavgift sättas så högt att den får en kraftig effekt. Grova brott skall som hittills leda till böter eller fängelse.

Den nu föreslagna förändringen kan öppna möjligheter för en snabbare skärpning av koncessionsvillkoren. Om man på detta vis sätter ett pris på

miljön kan en snabbare avveckling i miljövänlig riktning påskyndas jämfört med ett ensidigt utnyttjande av regleringar och koncessioner.

Miljöbrott kommer liksom förekomsten av all annan brottslighet troligen alltid att förekomma. Mindre seriösa företagare kommer sannolikt i framtiden att skapa utsläpp och miljöstörningar av olika skäl. Det är då viktigt att samhället har en miljölagstiftning som är så enkel och lätt att tillgodogöra sig som möjligt. Alla små såväl som stora företag, enskilda som offentliga, måste utan juridisk expertis kunna tolka lagstiftningen.

Det är också väsentligt att miljölagstiftningen får ett sanktionsystem som står i överensstämmelse med det allvar med vilket samhället betraktar uppsåtliga miljöbrott. Det är i uppsåtsinstitutet som brytpunkter bör ligga mellan miljöskyddsavgift och miljöskyddsavgift och straff.

Uppsåtliga miljöbrott kan inte och får inte leda till en miljöskyddsavgift som kanske visar sig vara ekonomiskt lönsam för dem som begår miljöbrottet. Det är i samtliga dessa fall från allmänpreventiv synpunkt påkallat att åtal sker och att kännbara straff drabbar den som uppsåtligt brutit mot koncessionsvillkoren eller på annat sätt mot miljölagstiftningen.

I denna del är propositionen oacceptabel. Den saknar en omarbetning av lagen för att göra den enklare och klarare till sin utformning. Ej heller föreslås någon väsentlig skärpning av straff för miljöbrott, vilket leder till att svåra miljöbrott som hittills kan rendera böter i storleksordningen som för snatteribrott.

Stimulanser

Enligt vår mening måste den ensidiga regleringsinriktning som miljöpolitiken hittills haft brytas till förmån för en ökad användning av ekonomiska styrmedel. Sådana styrmedel syftar till att nyttigheter som i dag betraktas som fria åsatts det pris som de rätteligen har.

Utformningen kan skifta, men när det gäller stimulanser är den i dag framkomliga vägen att företag, som har en koncession utsatt, bör få en skatterabatt när företaget underskriver koncessionsvillkoren. Denna teknik kan leda till att ett företag tidigare än beräknat finner det lönsamt att investera i ny teknik och modernare utrustning med åtföljande mindre slitage på den omkringliggande naturen.

Genom ett system innehållande klarare regler, enklare system för uttag av miljövårdsavgifter, höga straff för den som begår uppsåtliga miljöbrott samt med skatterabatter för den som underskriver koncessionsvillkoren, finns grunden för ett fortsatt framgångsrikt miljöarbete.

Stockholms stad liksom många andra delar av landet är i behov av en ny miljölagstiftning innehållande ett system av ekonomiska styrmedel.

Energi

Energi- och miljöfrågorna har ett nära samband. Målet för den moderata energipolitiken är att förena kraven på en säker och tillräcklig energiförsörjning med krav på dels minsta möjliga miljöstörning, dels att framställa ener-

gi till ett sådant pris för konsumenten att alla människor i vårt land skall kunna nyttja så mycket energi som krävs för en normal livsföring.

Kommunerna har en nyckelroll i energiförsörjningen. Samtidigt är nationellt övergripande målsättningar och beslut starkt styrande för kommunernas energiförsörjning.

Grundläggande utgångspunkter för energipolitiken i Stockholm är de av statsmakterna uppsatta målen att dels reducera oljeberoendet, dels att kärnkraften skall vara avvecklad till år 2010.

Energifrågan har genom folkomröstningsbeslutet och riksdagens beslut om avveckling av kärnkraften senast år 2010 kommit att åter aktualiseras som en av de mest aktuella och svåra planeringsfrågorna i Stockholm.

I dag produceras i landet 145 TWh elenergi. Konsumtionen ligger på ca 130 TWh. Här finns således i dag en marginal på ca 15 TWh. Det är ostridigt att elenergianvändningen ökar ständigt och stundtals mer än vad prognoserna i allmänhet räknar med. Som exempel kan nämnas att "folkomröstningsåret" 1980 konsumerades i landet 90-95 TWh elenergi. På 7 år har ökningen blivit ca 35 TWh, eller 5 TWh per år. Enligt de nuvarande prognoserna kommer konsumtionen 1991 att ligga på ca 148 TWh och produktionen uppgå till 138 TWh. Därmed kommer elbrist att uppstå.

I Stockholms stad finns mycket av den dynamik och företagsamhet som föder verksamheter ute i andra regioner. Till Stockholm söker sig utländsk företagsamhet, som också med tiden ger arbetstillfällen i andra regioner. Men i Stockholm finns också vanliga människor, som ser som livskvalitet att utan särskilda ansträngningar kunna använda elenergi utan kraftigt stigande kostnader.

Alla dessa grupper, företag som enskilda, offentliga institutioner som småföretagare är beroende av en billig och säker energikälla. När regeringen nu föreslår en avveckling av två reaktorer in på 90-talet utgör detta ett hot mot både sysselsättning och enskilda människors privata ekonomi.

Stockholms energibehov tillgodoses i dag genom i huvudsak kärn- och vattenkraft samt därtill genom förbränning av olja, kol och avfall. All förbränning ger oönskade och stundom störande luftföroreningar.

En övergripande uppgift är att åstadkomma en säker struktur för energiförsörjningen. Ett beroende av en eller två energikällor, som inte såsom vattenkraften ständigt förnyas, kan leda till stor sårbarhet. Vi bör minnas de mycket stora påfrestningar som den svenska ekonomin drabbades av till följd av de stora oljeprishöjningarna under 70-talet. Oavsett vilken energikälla vi väljer – olja, kol, naturgas eller uran – så har vi inte garantier för att de för all framtid finns tillgängliga i de mängder vi behöver och med den kvalitet som vi kräver till priser som är rimliga. En mångfald i energiförsörjningens struktur är därför nödvändig.

En ny plan för energiförsörjningen i Stockholm håller nu på att utarbetas. Denna plan bör inriktas på att energiförsörjningen tillgodoses genom användning av flera olika energikällor och att valet av energikällor och energianläggningar svarar mot högt ställda miljökrav.

Kärnkrafts- och kärnvärmeanläggningar är vid sidan av vattenkraften överlägsna från miljösynpunkt.

En förtida avveckling av kärnkraften innebär såväl stora miljö- som samhällsekonomiska problem. En sådan avveckling tvingar fram en satsning på kondenskraftverk som, oberoende av bränsleval, väsentligt ökar svaveldioxid- och kväveoxidutsläppen i Sverige. Koloxidutsläppen ökar också kraftigt. Möjligheterna att bevara vattendrag från vattenkraftsutbyggnad blir hotade.

Efter olyckan i Tjernobyli har en ny bedömning av de svenska kärnkraftverkens säkerhet gjorts. Energirådets expertgrupp har därvid klart uttalat att en omprövning inte är tekniskt motiverad. Inte ens vid allvarliga olyckshändelser i svenska kärnkraftverk skall några dödsfall kunna inträffa efter det att alla reaktorer försetts med samma säkerhetssystem som redan finns i Barsebäck.

Kärnvärmeverk av typen Secure med extremt höga säkerhetskrav kan byggas i storlekar som möjliggör en ökad decentralisering av Sveriges energiproduktion. De uppfyller mycket högt ställda miljökrav.

Från säkerhetssynpunkt är det fel att förbjuda drift av Secure. Från miljöskyddssynpunkt är kärnvärme överlägsen olje-, kol-, flis- eller torveldade värmeverk.

Fortfarande finns stora brister i säkerheten vid kärnkraftverk i länder som omger Sverige. Sverige måste i det internationella miljöarbetet kraftfullt verka för en radikal förbättring av säkerheten i dessa anläggningar.

I Sverige måste säkerheten i kombination med ekonomiska bedömningar bli avgörande för kärnkraftens framtid. Det skall vara en fortsatt strävan att minska olje- och kolanvändningen i Stockholm, men trots detta kommer olja och kol under lång tid att behövas som källor för Stockholms energiförsörjning. Något ytterligare kolkraftverk utöver befintligt och beslutat bör inte byggas i Stockholm. Förutom stora krav på begränsningar på utsläpp och på produkternas kvalitet leder detta till behov av fortsatt teknisk utveckling av såväl förbrännings- som reningsfunktioner.

Naturgas har introducerats i södra Sverige. Naturgasintroduktion i Stockholm kräver aktiva åtgärder på både kommunal och statlig nivå. Möjligheten att få in naturgas i Stockholms energisystem har förbättrats under senare tid.

Energiproduktion med naturgas är förhållandevis skonsam mot miljön. Hantering av gasen kräver säkerhetsåtgärder. Regeringen bör aktivt verka för att med rimlig ekonomi och hög säkerhet introducera naturgas som energikälla i Stockholm till rimliga priser.

Också avfallsförbränning bidrar till Stockholms energiproduktion. 90% av allt avfall förbränns i Högdalenanläggningen (ca 200000 ton per år).

Vårt ansvar för miljön kräver hårda restriktioner för utsläpp från olika energikällor. En förtida avveckling av kärnkraften kan aldrig få leda till att nödvändiga miljökrav på alternativ eftersätts.

Skärpta gränsvärden bör sättas för svavelutsläpp – 0,1 gram svavel per MJ vid oljeförbränning och 0,05 gram svavel per MJ för alla kolanläggningar.

Beslut om ytterligare halvering av svavelhalten i eldningsolja förbereds nu i Stockholm på moderat initiativ. Regeringen bör verka för att den tillåtna svavelhalten i eldningsolja halveras.

Det är också viktigt att eftersträva mycket lägre halter av kvicksilver i såväl kol som olja som används i energiproduktionen.

Med hänsyn till de miljökador som kan uppkomma genom kväveoxidutsläpp bör en skärpning göras av kraven på reningsåtgärder. Gränsvärdet för kväveoxider vid kolförbränning bör i en första etapp sänkas till 0,1 gram per MJ och i en andra etapp till 0,079 gram per MJ.

Stockholm utvecklas ständigt. För att motverka ökande behov av elektricitet och värme krävs ett intensifierat energisparande. Hittills har åtgärder med detta syfte främst vidtagits i byggnader och i utformningen av eltaxan genom sparstimulans med lägre natta. Dessa åtgärder bör utvecklas vidare. Men det är dags att också allvarligt pröva möjligheterna att tillverka energisnåla maskiner och utrustningar. Kan maskinutrustning för hushåll, data- och verkstadsindustri osv. göras mindre energikrävande? Frågan har knappast ställts, än mindre tagits på allvar.

Det är en viktig uppgift för regeringen att målmedvetet arbeta för ökat energisparande, höga krav på effektivitet i energianvändningen och energisnål utrustning.

Avslutningsvis är det väsentligt att peka på det förhållandet att i takt med att Stockholm växer och utvecklas behövs mer energi. Nya anläggningar måste ersätta gamla och miljöstörande. Staden måste ställa hårda krav på alla energiformer ur såväl ekonomiska som miljömässiga aspekter.

En förtida kärnkraftsavveckling skulle allvarligt sabotera våra insatser för att motverka försurningen. Kärnkraften bör därför utnyttjas tills det finns något realistiskt och mer miljövänligt alternativ. En snabbavveckling kan leda till att Stockholm tvingas bygga ut kolkraften, något som vi moderater motsätter oss.

En bättre trafikmiljö

Arbetet med att minska de negativa effekterna av vägtrafiken är särskilt viktigt i en storstad. Detta förutsätter fortsatt teknisk utveckling av fordon och deras utrustning, motorbränslen, vägbeläggningar m. m. Det kräver att miljöhänsyn får större genomslag vid trafik- och stadsplanering och det kräver att varje fordonsförare tar sitt ansvar för att minska miljöstörningar från trafiken.

Vi utgår från att människor handlar rationellt. Vi accepterar att också känslomässiga överväganden kan ingå som en del av rationella beslut.

Att använda bilen innebär för i synnerhet många förortsbor en möjlighet till högre livskvalitet i form av mera tid med familjen och större möjligheter till ett varierat livsinnehåll för familjens medlemmar. En stor del av bilismen i Stockholm består av nyttotrafik, dvs. transporter av varor och tjänster.

Bilismen i storstad står i konflikt med miljöhänsyn. Frågan måste bearbetas utifrån hänsyn till miljön och hänsyn till människors och verksamheters behov i staden.

Förbättringar för innerstadens miljö kan uppnås främst genom en utbyggnad av kringfartslederna. Med en fungerande ring runt Stockholm kan

innerstaden avlastas från dagens omfattande och onödiga genomfartstrafik. Köerna blir kortare och framkomligheten bättre. Av detta skäl förespråkade moderaterna en utbyggnad av Söderleden, Norra länken och av samma skäl måste därför även Österleden och Värtalänken byggas.

Mot. 1987/88

Jo16

Motorbränsle

Källan till förorening från motortrafiken är bränslen – bensin eller dieseldi. Det mest rationella i miljöarbetet är att förbättra bränslena. Så har skett när det gäller blyinnehållet, som har sänkts i alla bensinsorter. Den helt blyfria bensinen har också försetts med skatterabatt. Ett fortsatt arbete med att förbättra bränslena är viktigt liksom utveckling av ersättningar för dem som finns. Motorgas har fått klent genomslag i Sverige, vilket är att beklaga från miljösynpunkt. Skatten på motorgas bör sänkas och en låg nivå garanteras för att stimulera till ökad användning.

Vid hantering av motorbränslen frigörs kolväten. Det finns i dag teknik för gasåterföring i varje led av bränsledistributionskedjan. Det finns också tekniska möjligheter att återvinna gasen, vilket även kan göra investeringar i tekniken rationella av ekonomiska skäl.

Regeringen bör vidta snabba åtgärder för gasåterföring och gasåtervinning vid motorbränslehantering.

Avgasrening

Om avgasreningen i Stockholms bilbestånd fungerade optimalt, dvs. så bra som den befintliga tekniska utrustningen faktiskt medger, så skulle föroreningar från bilismen komma att minska så mycket att det skulle motsvara ca 15–20% trafikminskning.

Varje fordonsägare kan bidra till en förbättrad miljö genom att kontrollera sin avgasrening. En informationskampanj om bl. a. detta kommer att riktas särskilt till bilisterna i Stockholm.

Moderata samlingspartiet har i Stockholm drivit frågan om "avgasakut", dvs. lätt tillgängliga stationer för avgaskontroll. Arbetet har ännu inte krönts med framgång, men bör fortsätta. Regeringen bör överväga att i samverkan med främst större tätortskommuner inrätta s. k. "avgasakuter".

Dieselfordon

I landstinget har moderaterna lagt fram en plan för miljöförbättringar i kollektivtrafiken. Målet är att till år 1995 ha reducerat föroreningarna från busstrafiken med 50%. Detta mål bör rimligen kunna ställas upp för alla dieselfordon. Det förutsätter gränsvärden för tillåtna utsläpp. Regeringen bör verka för att åtgärder vidtas för att detta mål uppnås under 90-talet för all dieseldriven trafik.

Trafikplanering

Mot. 1987/88
Jo16

Vid fördelningen av vägenslagen bör dessa fördelas till regionerna utifrån miljöaspekten. I Stockholm bor 20% av landets invånare, men endast 10% av de statliga vägenslagen riktas till regionen. I detta sammanhang är det viktigt att understryka kravet att regeringen ser över möjligheterna att styra över vägtransporter till järnväg eller sjön. Detta skulle rimligen kunna ske genom en taxesättning som skulle medverka till en ökad användning av järnväg vid godsbefordran.

Stoft

Vägtrafiken ger upphov till stora mängder stoft i luften. Över 90% av stoftet i Stockholmsluften härrör från vägtrafiken. Upprustningen av vägnätet i Stockholm kräver ca 15 000 ton asfalt per år. Den främsta förslitningen av vägbanorna är dubbdäcken. I det läget och mot bakgrund av att det på marknaden finns väl fungerande däck för vinterbruk utan dubbar finns det anledning att överväga om dessa skall var tillåtna i södra delen av landet. Det bör ankomma på regeringen att se över detta problem, som dels är av stort miljöintresse, dels är ett betydande ekonomiskt problem.

Hastigheter

I olika kommuner liksom i regi av trafiksäkerhetsföreningar genomförs av och till kampanjer mot fortkörning i tätorter. I Stockholm har kommunfullmäktige beslutat om hastighetsbegränsning till 30 km utanför skolor och daghem.

Det är i dag ett vetenskapligt faktum att höga hastigheter alstrar kraftigt ökade utsläpp, mångdubblar bullernivåerna och mångfaldigar olycksriskerna. Oberoende av alla initiativ från enskilda och kommuner är den viktigaste faktorn risken att bli rapporterad av polis för hastighetsöverträdelser. Mot den bakgrunden är det väsentligt att regeringen dels gör en översyn av hastighetsgränserna, dels förstärker polisens trafikövervakning. Dessa åtgärder syftar till att skapa väsentliga förbättringar i trafikmiljön främst i städer och tätorter.

Buller

Den övervägande andelen bullerstörningar kommer från trafiken. Bullret ökar vid högre fart. Också för att minska buller är det angeläget att minska hastigheterna i trafiken. Den tunga trafiken är särskilt besvärande. I det nödvändiga arbetet med att förbättra dieselmotorerna, eller ersätta dem, är det viktigt att också uppmärksamma bullerproblemen.

Staten har inte tagit sitt ansvar för att reducera bullerproblemen vid de vägar som staten helt eller delvis är väghållare för i Stockholm. Staten borde vara skyldig att bidra till finansieringen av bullerskydd för dessa vägar.

Det är vidare viktigt att stödja en utveckling av däckkonstruktioner och

vägbeläggningar, som kan reducera bullernivåerna och att ständigt uppmärksamma bulleraspekterna vid val av material och utrustning.

Mot. 1987/88
Jo16

Avfallshantering

Det är miljömässigt mera fördelaktigt att återanvända material ur avfall än att bränna det. Återvinningen i Stockholms stad har delvis stött på tekniska och ekonomiska problem. Det har framför allt visat sig vara svårt att få fram återvunna produkter med tillräckligt hög kvalitet. För en framgångsrik återvinning krävs att tekniken och attityden till återvunna produkter ytterligare förbättras. Moderata samlingspartiet i Stockholm har drivit fram ett treårigt forsknings- och utvecklingsprogram som nu genomförs i kommunen. En ökad källsortering av avfallet kan bidra till minskade föroreningar. Tidnings- och glasinsamling bedrivs framgångsrikt.

Ett särskilt problem utgör det miljöfarliga avfallet såsom tungmetaller, lösningsmedel m. m. i industrier. För hantering och transporter av miljöfarligt avfall finns särskilda regler. Att dessa skall följas är självklart. Det är emellertid också viktigt att underlätta för hushållen att bli av med miljöfarligt avfall, t. ex. färger och lösningsmedel. Särskild information bör ges till hushållen om var man tar emot deras miljöfarliga avfall.

Särskilda problem vid avfallsförbränning har utgjorts av kicksilver- och dioxinutsläpp.

Folkhälsosituationen

Effekten av en förbättrad miljö kan avläsas i mätmetoder och statistiska tabeller. Men om ett offensivt miljöarbete bedrivs men människor inte förändrar sin livsföring i fråga om kostvanor, rökning, alkohol och rekreation kommer inte miljöansträngningarna att avsätta påtagliga spår.

Stora förbättringar av hälsotillståndet i befolkningen kan erhållas först när levnadsvanorna ändras samtidigt som den omgivande miljön förbättras. Det bör därför ankomma på regeringen att genom socialstyrelsen bedriva en folkhälsouppllysning som leder till förändrade levnadsvanor.

Avslutande synpunkter

Bland frågor som nu måste uppmärksammas i miljöarbetet är bl. a. användning av freon och asbest. Freonerna är mycket stabila ämnen som letar sig upp i atmosfären där de förtunnar ozonskiktet. Ozonskiktet har en viktig funktion och tjänstgör som ett filter gentemot solens ultraviolettera (UV) strålning. Bryts skiktet ned ökar den inträngande UV-strålningen, vilket kan leda till en avsevärt ökad hudcancerfrekvens.

Freonet i kyl- och frysskåpen frigörs främst vid skrotningen. Det är därför angeläget att återvinning av detta snarast kommer till stånd. Vidare är det angeläget att normer för läckage från värmepumpar införs.

Många av de produkter vi använder bidrar till föroreningar. Plastprodukter, förpackningar, isoleringsmaterial, fyllningar i möbler, papper, färger, lösningsmedel och handelsgödsel är exempel på produkter som vid både framställning och slutlig hantering ger upphov till föroreningar. En målmedveten strävan bör vara att så långt möjligt återgå till användning av sådana material och produkter, vars produktion är så ren som möjligt och som kan återvinnas eller sluthanteras utan risk för föroreningar. Exempel är övergång till användning av oblekt papper och vattenbaserade färger.

Dioxiner är organiska ämnen (dvs. kolföreningar), som är bundna till klor. Vissa dioxiner är starkt giftiga. Det finns drygt 200 dioxiner. Av dessa är 12 kända som giftiga.

1984 beräknade forskare i Sverige att ca 90% av dioxinerna kom från avfallsförbränning. 1985 var motsvarande beräkningar ca 50% och 1986 ca 30%. Detta visar litet av de problem vi ofta står inför i miljöpolitiken: en osäker grund för bedömningen och ställningstaganden om vilka åtgärder som skall vidtas och var de skall vidtas.

Trots detta krävs en fortsatt forskning på avfallsförbränningssidan. I landet är andelen avfall i fjärrvärmeproduktionen 7%. Detta är en hög siffra, och om denna verksamhet kan göras helt miljösäker kan andelen öka.

En fortsatt ökad satsning på källsortering av avfall är därför nödvändig. En sådan sorteringsordning bör kunna göras både bekväm och praktisk.

Inte enbart i Stockholm utan också i regionen i övrigt och på andra håll i landet finns många nedlagda soptippar. Läckage och föroreningar till omgivningen av både ytvatten och grundvatten riskeras. Åtgärder för att förhindra detta måste vidtas. En förutsättning är att en inventering av gamla tippar sker och att riskanalyser görs regionvis.

När det gäller dioxinerna är detta ett så starkt gift att de gränsvärden som gäller för nya anläggningar inom en kort övergångstid även bör gälla äldre anläggningar.

Miljökonsekvensbedömningar

En mängd beslut av stat, kommun och enskilda kommer vid genomförandet att leda till påverkan på miljön. Det är viktigt att denna påverkan får en allsidig belysning innan beslut fattas. I vissa fall sker detta redan nu, när det gäller särskilt miljöfarlig verksamhet. Då sker en bedömning av verksamheten i länsstyrelse eller i koncessionsnämnden för miljöskydd. Denna typ av prövning förekommer därmed endast i ett begränsat antal fall. Det finns emellertid skäl att också i andra frågor, t. ex. större stadsplaneförändringar, redovisa bedömningar av miljökonsekvenser.

De resultat vi åstadkommer genom åtgärder för att förbättra miljön och minska miljöstörningar är en viktig bas för ett framgångsrikt internationellt miljöarbete. Våra resultat ger oss möjlighet att ställa krav på andra. De ger oss möjlighet att också stimulera och intressera andra länder för miljöskydd.

Vad vi lyckas åstadkomma i det internationella miljöarbetet har också stor betydelse för miljösituationen i Sverige. En större öppenhet för kun-

skaper och erfarenheter från andra länder kan bidra till att effektivisera miljöskyddsarbetet i Sverige.

För kommande generationer i Sverige är det av vitalt intresse att vi be-
mödär oss om ett ansvarsfullt, kunskapsbaserat och resultatriktat miljö-
arbete lokalt, nationellt och internationellt.

Mot. 1987/88
Jo16

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att energiplaneringen skall ske med hänsyn till miljöeffekterna,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av en snabb introduktion av naturgas i Stockholmsregionen.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en halvering av svavelhalten i eldningsolja,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att användningen av kärnkraften i svensk energiförsörjning skall avgöras ur säkerhets- och samhällsekonomiska aspekter,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att inga ytterligare kolkraftverk bör planeras i Stockholm,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att skärpta gränsvärden för utsläpp från energianläggningar skall införas, för utsläpp av svavel vid olje- och kolanläggningar och för kväveoxidutsläpp från kolförbränning,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att energisparande och energihushållning skall stimuleras och utvecklas,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att miljöskyddsavgift skall utgå vid alla former av överträdelse av koncessionsvillkoren,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en skärpning av straffsanktioner vid uppsåtliga miljöbrott,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stimulanser för utveckling och användning av miljövänliga bränslen i fordon som nu drivs med diesel eller bensin och därvid införa skatterabatter på miljövänliga bränslen och verka för ökad prisdifferentiering mellan blyfri och blyad bensin,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kunskaper om avgasreningens betydelse, underlätta och stimulera till återkommande kontroll av avgasreningssystem, införa gränsvärden för avgasutsläpp för bensin- och dieseldrivna fordon,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av en utbyggnad av kringfartsleder till en ring runt Stockholm,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en begränsning av användningen av dubbdäck för att därmed minska stoftbildning och slitage på gator och vägar.

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en förbättrad källsortering av avfall skall införas samt att tekniken för återvinning av avfall ges erforderliga forskningsmedel.

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om önskvärdheten av en förbättrad information till hushållen om miljöfarligt avfall och var man kan och skall avyttra sådant avfall.

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hantering och transporter av miljöfarligt avfall i större tätorter.

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av att utveckla analyser av effekter på miljön av förslag till förändringar inom skilda samhällsområden, s. k. miljökonsekvensanalyser.

Stockholm den 24 mars 1988

Göran Ericsson (m)

Elisabeth Fleetwood (m)

Blenda Littmarck (m)

Filip Fridolfsson (m)

Margaretha af Ugglas (m)

